

A KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÓI SZFÉRA FEJLŐDÉSE ÉS JELLEMZŐINEK ALAKULÁSA SZLOVÁKIÁBAN

DEVELOPMENT OF THE SME SECTOR AND CHANGES IN ITS CHARACTERISTICS IN SLOVAKIA

PHDR. ANTALÍK IMRICH tanársegéd

Selye János Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Közgazdaságtudományi Tanszék

Abstract

Business enterprises can be considered basic units in market economy. The changes in the regime and in the economic mechanisms brought along the emergence of business enterprises in Eastern- and Central European countries. The transition from the socialist economic system to market economy affected all the other processes in our region. This transition took place in a different way in each and every country in the region. The aim of the study is to highlight the emergence and development of SMEs in Slovakia as well as to provide a clear picture of their legal background. It also surveys the characteristics of the development of Slovak private enterprises and the changes that have taken place in the business sector since the change of the regime by analyzing the already existing literature and some secondary data sources.

1. Bevezetés

A tanulmány célja, hogy rávetítsen és világos, átlátható képet nyújtson a gazdaság hajtóerejének számító kis- és középvállalkozói szféra jogi behatárolásáról, fejlődéséről Szlovákiában, statisztikai adatelemzés alapján. Az üzleti vállalkozás a piacgazdaság alapegységének tekinthető. A rendszerváltás, a gazdasági mechanizmus váltása magával hozta a vállalkozói szféra kiépülését Közép- és Kelet-Európa államaiban. A szocialista gazdasági berendezkedésből piacgazdaságba való átalakulás a térségünkben zajló folyamatok mind-egyikét érintette. A térség államaiban eltérő módon zajlott e folyamat. A tanulmány a szlovákiai vállalati szektor és vállalkozói szféra kialakulásával kapcsolatos jellemzőket és azok változását tekinti át a rendszerváltástól napjainkig a témában született eddigi tanulmányok és szekunder források elemzése által.

2. A vállalkozás jogi keretei a mai Szlovákiában

Szlovákiában az 513/1991-es Kereskedelmi törvénykönyv (Obchodný zákonník) 2. paragrafusának pontjai a vállalkozás fogalmát a következőképpen definiálják (Zákon č. 513/1991):

(1) Vállalkozás alatt a vállalkozó által önállóan, saját felelősségére és saját nevében végzett rendszeres gazdasági tevékenység végzését értjük, amely haszonszerzés céljával megy végbe.

A rendszeresség fogalmának jelentése a gazdasági tevékenység ismétlődését, a gazdasági tevékenység bekövetkezésének valószínűségét jelenti. Önállóság alatt a tevékenységet végző jogi, gazdasági és vagyoni függetlenségét értjük, valamint azt, hogy nem áll alárendelt viszonyban. A saját nevében, saját felelősségre végzett tevékenység a vállalkozói tevé-

kenységből fakadó kötelezettségeikért való felelést jelenti. A vállalkozás gazdasági célja a haszonszerzés, profitrealizálás.

(2) Vállalkozónak tekinthető a törvény alapján az,

- a) aki szerepel a Kereskedelmi nyilvántartásban (Obchodný register) (www.orsr.sk),
- b) aki iparüzési engedély (živnostenské oprávnenie) alapján vállalkozik (www.zrsr.sk),
- c) aki iparüzési engedélytől eltérő, egyedi előírások alapján kiállított engedély alapján vállalkozik.
- d) fizikai személy, aki mezőgazdasági tevékenységet végez és a nyilvántartásba egyedi törvényi előírás alapján kerül be.

A vállalkozások/vállalatok megkülönböztethetőek jogi forma alapján. Vállalkozás indítása lehetséges fizikai személyként és jogi személyként, az Európai Unióhoz való csatlakozással pedig Szlovákiában is megjelentek az Európai Unió vállalkozási formái, amelyek keretében szintén lehetővé vált a vállalkozás. Szlovákiában vállalkozás már öt nap alatt alakítható (vállalkozói engedély kiváltása), egyes tevékenységek engedélyeztetése azonban hosszabb időt is igénybe vehet (pl. koncessziós tevékenység végzéséhez szükséges koncessziós levelet 30 napos határidővel állítanak ki) (Zákon č. 455/1991).

A vállalkozásalapítás folyamatát jelentősen lerövidítette a 2007-es Iparüzési törvénymódosítás, amely keretében létrejöttek az ún. Egységes kapcsolati pontok (Jednotné kontaktné miesta). Ezen központok – melyek a Kerületi hivatalok keretein belül a vállalkozásalapítással kapcsolatos információk forrásaként is működnek – jelentőségét növeli, hogy az Egészségügyi biztosítóba, az Adóhivatalba történő regisztráció is megejthető egyetlen látogatás keretében, továbbá az alapításhoz szükséges feddhetetlenségi igazolás is kikérhető ugyanitt (Zákon č. 455/1991).

2.1. Vállalkozás fizikai személyként

Amennyiben a FIZIKAI SZEMÉLYKÉNT (Fyzická osoba) történő vállalkozást vizsgáljuk, a vállalkozói tevékenység három fő kategóriába sorolható be a végzett tevékenység alapján, ez alapján három fő csoportot különíthetünk el (Zákon č. 455/1991):

1. Iparosok (živnostník) – Az Iparüzési törvény (živnostenský zákon) alapján vállalkozó fizikai személyek. Inkább termelő tevékenységek tartoznak ide. Az iparosok közé sorolt vállalkozóknak a tevékenység szakmai igényessége és követelményei alapján négy csoportja különböztethető meg. Az egyes tevékenységcsoportokat és végezhetőségük feltételeit az Iparüzési törvény mellékletei tartalmazzák. A négy alcsoport a következő:

- a) Szabadon gyakorolható, bejelentési kötelezettséggel végezhető tevékenység
- b) Kisiparos bejelentési kötelezettséggel végezhető tevékenység
- c) Szakképesítéshez kötött bejelentési kötelezettséggel végezhető tevékenység
- d) Koncessziós tevékenységek

2. Szabad foglalkozásúak (slobodné povolania) – Az ide sorolt tevékenységeket egyedi törvényi előírások és/vagy kamarai előírások szabályozzák. Inkább szellemi tevékenységek tartoznak ide.

3. Östermelők (samostatne hospodariaci roľník) – a 105/1990-es törvény rendelkezései alapján mezőgazdasági termelésben tevékenykedő vállalkozók.

2.2. Vállalkozás jogi személyként

Jogi személyként (Právnická osoba) öt különböző vállalkozási formát különböztetünk meg Szlovákiában. Négy jogi forma három csoportba osztható az alapján, hogy kit terhelnek a vállalkozásból fakadó kötelezettségek, míg az ötödik forma egy teljesen más alapon

működő gazdasági társulás, a szövetkezet. A vállalkozásból kötelezettségeiért való felelősségvállalás alapján megkülönböztethető három csoport a következő:

a) Egyéni felelősségvállalás – a társaság kötelezettségeiért a gazdasági társaság tagjai teljes, személyes vagyonukkal is felelnek, nem csupán befektetett tőkéjük mértékéig (v.o.s. – verejná obchodná spoločnosť/ Kkt. – közkereseti társaság).

b) Vegyes felelősségvállalás (vegyestársaság) – a társaság kötelezettségeiért a gazdasági társaság tagjainak egy része teljes, személyes vagyonával is felel, míg egyes tagok csak befizetett tőkéjük mértékéig felelősek. (k.s. – komanditná spoločnosť/B.t. – betéti társaság).

c) Tőkemértékű felelősségvállalás (tőketársaság) – a társaság kötelezettségeiért a gazdasági társaság tagjai csupán befizetett tőkéjük mértékéig felelősek. A tagok személyes vagyona és a társasági vagyon elkülönül egymástól (ide tartozik a s.r.o. – spoločnosť s ručením obmedzeným / k.f.t. – korlátolt felelősségű társaság és az a.s. – akciová spoločnosť / Rt. – részvénytársaság).

2.3. Az Európai Unió társasági formái

Szlovákia Európai Unióhoz való csatlakozásával 2004-től vállalkozásindítási lehetőségként megjelentek az Európai Unió társasági formái is. E vállalkozói formák lehetővé teszik, hogy a közös piacon egyetlen szereplőként lépjen fel két különböző tagállamban működő gazdasági alany. A három EU társasági forma a következő (Kubrická, M. 2010):

1. Európai részvénytársaság (Societas Europea, Európska spoločnosť, rövidítése SE) – inkább nagyvállalati társasági formának számít az alapítási követelmények miatt (magas alaptőke-követelmény).

2. Európai Gazdasági Egyesülés /EGE/ (European Economic Interest Grouping, rövidítése EEIG, de a megnevezése országonként változó, Szlovákiában Európske zoskupenie hospodárskych záujmov (EZHJ).

3. Európai szövetkezet (European Cooperative Society, rövidítése SCE).

2.4. A társasági formák összehasonlítása

TÍPUS	FELELŐSSÉG	TAGOK SZÁMA	ALAPTŐKE
FIZIKAI SZEMÉLY	Teljes vagyonával	minimum 1 fő	Nincs követelmény
v.o.s (verejná obchodná spoločnosť)	Teljes vagyonával	minimum 2 tag	Csak ha a társasági szerződés megköveteli
k. s. (komanditná spoločnosť)	Teljes vagyonával a belfog (komplementár), a befizetett összeg mértékéig a külfog (komanditista)	minimum 2 tag	Ha a társasági szerződés megköveteli, a külfog számára min. 250 EUR
s.r.o. (spoločnosť s ručením obmedzeným)	A befizetett tőke mértékéig	legalább 1, legfeljebb 50 tag	5000 EUR (egy tag minimális befizetése 750 eur)
a.s. (akciová spoločnosť)	A részvényes nem felel a kötelezettségeikért	minimum 1 jogi személy vagy minimum 2 fizikai személy	Legalább 25000 EUR
družstvo (szövetkezet)	A szövetkezeti tag nem felel a szövetkezet kötelezettségeiért	legalább 5 fizikai személy vagy legalább 2 jogi személy	Legalább 1250 EUR

1. ábra. Vállalkozások jogi formáinak összehasonlítása néhány kiválasztott jellemző alapján (Forrás: 513/1991-es sz. Kereskedelmi törvény)

Figure 1. Comparison of legal forms of companies on the basis of selected characteristics

A vállalkozás jogi keretét képző társasági formák összehasonlítását több tényező alapján ejtethjük meg. A tanulmányban szereplő lehetőségek közül az EU társasági formáit ezen alfejezet keretében nem kerülnek összehasonlításra a fejezetben ismertetett szlovákiai társasági formákkal, mivel ezek a társasági formák valamennyi tagállamra érvényesek, a tanulmány célja ellenben a szlovákiai specifikumok áttekintése. A társasági formák összehasonlításánál az *1. ábra* nyújt segítséget, amely keretében a jogi formák a felelősségvállalás mértéke, minimális tagi követelmény és alaptőke-követelmény szempontjából kerülnek összehasonlításra.

3. A vállalkozói szféra létrejöttének jellemzői

A vállalkozások, vállalkozói szféra kialakulása Szlovákiában mind makro-, mind mikrotársadalmi tényezők szempontjából értelmezhető. Makrotársadalmi szempontból két egymástól különböző út különíthető el (az elsődleges vállalat alapítás, valamint a privatizáció). A vállalkozói szféra túlnyomó része az elsődleges vállalat alapítás formájában jött létre, melyet a lakosságban több egymástól eltérő motívum váltott ki (Lampl Zs. 2008). A privatizáció, magánosítás folyamata - melynek több szakasza különíthető el (Gál Zs. 2005) – során jelentősen lecsökkent a vállalatok mérete, a megmaradt vállalatokat pedig a karcsúsodás jellemezte (Lampl Zs. 2008). A vállalkozói szféra mikrotársadalmi tényezőiről két megközelítésben nyilatkozhatunk. Az első megközelítés a vállalkozás alapítás rejtett motívumait öt kategóriába sorolja (Lampl Zs. 2008):

- lehetőség-vállalkozók (életük nagy lehetőségének tekintik a vállalkozást),
- cél-vállalkozók (a vállalkozás az életcéljuk),
- divat-vállalkozók (a vállalkozás divat),
- eszköz-vállalkozók (egyéb célok eléréséhez eszközként szolgál a vállalkozás),
- kényszervállalkozók (rákényszerülés).

A rendszerváltás utáni időkben e vállalat-, vállalkozás alapítást kiváltó mikrotársadalmi tényezők mind jelen voltak, az utóbbi évek kutatásai nyomán azonban a cél-vállalkozás és a kényszervállalkozás kategóriái kerültek előtérbe (Lampl Zs. 2008).

A második megközelítés, a vállalkozás alapításának közvetlen okai (Lampl Zs. 2008; Strážovská, H. 2008):

- haszon lehetősége,
- függetlenség iránti vágy,
- önmegvalósítási lehetőség,
- kényszer.

„A rejtett és közvetlen okok elhatárolhatatlanok, a vállalkozás alapításhoz egy ok komplexum vezet mikrotársadalmi szinten.” (Lampl Zs. 2008).

4. A kis- és középvállalkozói szféra jellemzőinek alakulása

A kis- és középvállalkozói szféra jellemző mutatóiban bekövetkező változásokat és a pontos több tényező is nehezíti, valamennyi statisztikai oldalról. Meg kell említeni, hogy a fogalmi eltérések és besorolások nem tükrözik a statisztikai kimutatásokban fellelhető kategorizálást. Szlovákia Statisztikai Hivatalának szervezeti statisztikáin szerkezeti sémáját a *2. ábra* foglalja össze.

A SZKSH szervezeti statisztikai felépítésének két sémája

1. Összes szubjektum (1=2+3) 2. Vállalkozói szubjektum (2=a+b) a) Vállalatok b) Fizikai személyek-vállalkozók (kisiparosok, szabad foglalkozások, őstermelők) 3. Nonprofit intézmények Nehézségek: - nem fedik pontosan az egyéni és társas vállalkozások fogalmát - nem oszlanak meg valamennyi jogi formára	1. Összes szubjektum (1=2+3) 2. Jogi személyek (2=a+b) a) Vállalatok (jogi személyek, amelyek célja a haszonszerzés, különböző jogi formák - jogi személyek tulajdonában és akár egy magánszemély tulajdonában lévők is, állami szervezetek, szövetségi forma stb.) b) Nonprofit szervezetek (dotációs, költségvetési, egyéb nonprofit szervezetek) c) Gazdasági társaságok (magántulajdonban lévő jogi személyek) 3. Fizikai személyek (3=d+e+f) d) kisiparosok e) szabad foglalkozások f) őstermelők

2. ábra. A Szlovák Statisztikai Hivatal szervezeti statisztikai felépítésének két sémája.

(Forrás: saját készítés)

Figure 2. Two schemes of the structure of statistics at the Statistical Office of the Slovak Republic

További problémákat okoz a trendek vizsgálata során, hogy a rendszerváltás utáni években eltérő alkalmazotti létszám-kategóriákat vettek alapul a statisztikai kimutatások készítésénél a vállalatok kis-, közép- és nagyvállalati kategóriákba való besorolásánál, mint napjainkban. Jelenleg Szlovákiában az Európai Unió definíciója az elfogadott. Az eltérést az alábbi összehasonlítás mutatja:

Az EU KKV-meghatározásában szereplő alkalmazotti létszám-kategóriák:

Mikrovállalkozás: 0–9 fő

Kisvállalkozás: 10–49 fő

Középvállalkozás: 50–249 fő

Nagyvállalkozás: 250 fő felett

A Szlovák Központi Statisztikai Hivatal rendszerváltás utáni statisztikáiban, a 90-es évek közepéig alkalmazott besorolás:

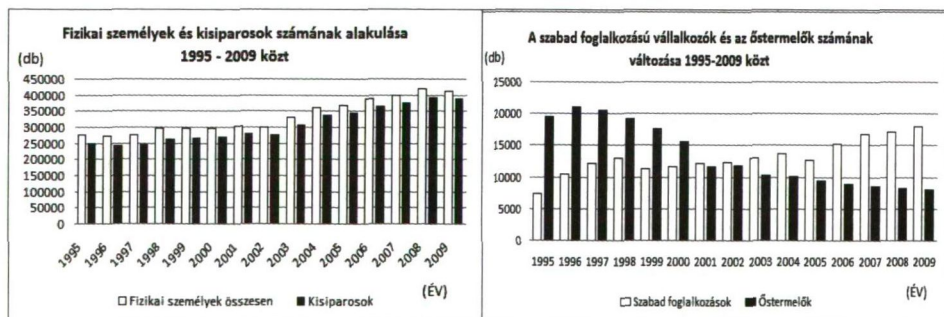
Kisvállalkozás: 10–24 fő

Középvállalkozás: 25–499 fő

Nagyvállalkozás: 500 fő felett

Az vizsgált időperiódus adatainak elemzése során torzítások jelentkezhetnek, vagy megnehezítik az elemzést olyan további tényezők, mint a Tevékenységek ágazati országos rendszerében (TEÁOR, Szlovákiában OKEČ) bekövetkezett változások (átállás a SK NACE rendszerre), vagy az eltérő időhorizonton, vagy eltérő regionális bontásban rendelkezésre álló statisztikai kimutatások.

4.1. A vállalkozások számának alakulása

3. ábra. A fizikai személyként vállalkozók számának alakulása 1995–2009 közt

(Forrás: SLOVSTAT adatai alapján)

Figure 3. Number of entrepreneurs as physical entities between 1995 and 2009

A vállalkozások számában bekövetkezett változásokat a vállalkozások jogi besorolása alapján szemléltethetjük. A 3. ábra a fizikai személyként vállalkozók számának alakulását mutatja be 1995 és 2009 közt. Az ábra első szakaszában a fizikai személyként vállalkozók teljes számának és az ezen a kategórián belül a legmagasabb részarányt képező kisiparosként vállalkozók csoportját mutatja, míg az ábra második fele további két csoport, a szabad hivatások üzöinek és az őstermelők számának alakulását mutatja.

A jogi személyként nyilvántartott vállalatok számában a rendszerváltás utáni évektől kezdve nagymértékű növekedés állt be. 1992 és 2009 közt a vállalatok száma mintegy meghatszorosodott, ám ez a növekedés korántsem volt töretlen. Az 1996-os évig bezárólag a növekedés töretlen, ám az ezt követő, a korábbi gazdaságpolitika hatására bekövetkező és vállalkozói környezetre negatívan ható események következtében stagnálás állt be a vállalati szféra bővülésében. A 2002-es évtől, amikor a strukturális reformok, valamint az Európai Unió és az integrálódás közelségének, valamint a vállalkozói környezet alkotóelemeiben bekövetkező pozitív változások hatásai mutatkozni kezdtek, a vállalati szféra ismét megélné. A kis- és középvállalkozói szféra a vizsgált időperiódus alatt fokozatosan növelte részarányát, fokozatosan nőtt a mikro- és kisvállalatok száma, míg a középvállalatok száma stagnált, a pénzügyi-gazdasági válság és a karcsúsodási folyamatok hatására pedig folyamatosan csökkent. A KKV-szektor részaránya a vállalati összlétszámon belül folyamatosan növekedett, közelítve az EU-átlagához. A jogi formák közül a legnépszerűbb társasági forma a kft. volt (hiszen ennél a társasági formánál a vállalkozó személyek felelőssége a vállalkozói tevékenységből fakadó kötelezettségekért csak a vállalati vagyon mértékéig terjed. A jogi személyek számának és egyes jellemzőinek alakulását a 4. ábra mutatja.

	Viszonyítási év	2009	TREND
Jogi személyek száma (darab)	1992: cca. 18900	126750	1992-96 növekedés 1997-2002 hullámmás 2003-2009 növekedés
Alkalmazotti létszám szerinti bontás (darab)	1998: mikro: 49172 kis: 7030 közép: 3343	2009: mikro: 102926 kis: 12956 közép: 2908	TREND mikro: duplázódás hullámmással kis: növekedés Közép: hullámmással fogyás
Vállalati arányok alkalmazotti létszám alapján (%)	1998: mikro: 81,5 % kis: 11,7% közép: 1,3%	2009: mikro: 80,8 % kis: 16,4 % közép: 5,5 %	TREND mikro: hullámmásos stagnálás kis: emelkedés közép: stagnálás
Leggyakoribb jogi forma	k.f.t.	k.f.t.	nincs változás

4. ábra. A jogi személyek számában bekövetkezett változások a vizsgált időszakban.
(Forrás: saját készítés a NARMSP, SLOVSTAT, REGDAT adatai alapján)¹

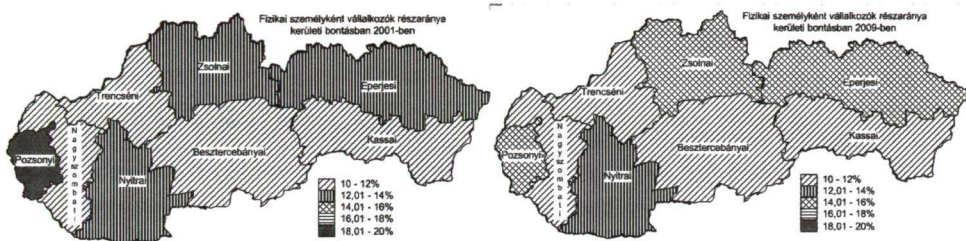
Figure 4. Changes in the number of legal entities during the examined the period of time

4.2. Vállalkozások regionális szemszögből

Szlovákia közigazgatási rendszere nyolc kerületre osztja az országot. A nyolc kerület eltérő földrajzi, természeti, történelmi, demográfiai, kulturális, gazdaságtörténeti és fejlettségi jellemzőkkel bírt a rendszerváltás pillanatában. Szlovákia versenyképességét tekintve e fejlettségbeli és adottságbeli különbségeknek köszönheti pillanatnyi helyzetét. Az ország adottságainak sokszínűsége és a lehetőségek sokszínűsége nagy előnyt biztosít a vállalati

¹ Národná Agentúra pre rozvoj MSP – Kis- és középvállalkozás fejlesztő nemzeti ügynökség; SLOVSTAT, REGDAT – Szlovákia Statisztikai Hivatala által készített kimutatások gyűjtőegységei.

tok, vállalkozások részére – e lehetőségek viszont csak jól kihasználva, jól kiaknázva jelenthetnek előnyt. A regionális fejlettségbeli különbségek leküzdése az ország lehetősége, mely erősségét jelenthetné. Ez az elmúlt két évtizedben nem sikerült, amint azt az alábbi ábrák is részben alá tudnak támasztani.

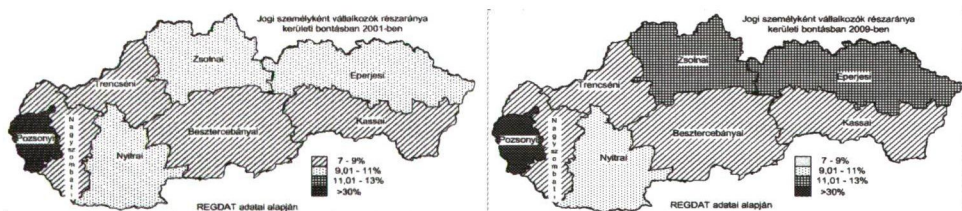

5. ábra. A fizikai személyként vállalkozók részaránya 2001-ben és 2009-ben kerületi bontásban ábrázolva

(Forrás: saját készítés a RegDat adatai alapján)

Figure 5. Proportion of entrepreneurs as physical entities between 2001 and 2009, in districts

Amint azt az 5. és 6. ábrák szemléltetik, az ország legfejlettebb területein a legbővebb a vállalkozói szféra is. Mind a fizikai, mind a jogi személyként vállalkozók tekintetében a legtöbb vállalkozást a fővárost is magába foglaló Pozsonyi kerület produkálja toronymagasan (a jogi személyek több, mint 30%-a itt került bejegyzésre), felzárkózás csupán a Zsolnai és Eperjesi kerületekben mutatkozik e tekintetben, a többi kerület inkább stagnál, a legrosszabb értékeket a Besztercebányai és Kassai kerület produkálja. Mélyebb bontásban a kerületek heterogenitása is megfigyelhető lenne, tehát a kerületeken belül is vannak fejlettebb, vállalkozásokkal is bővebb járások, mint adott kerület más jársaiban.

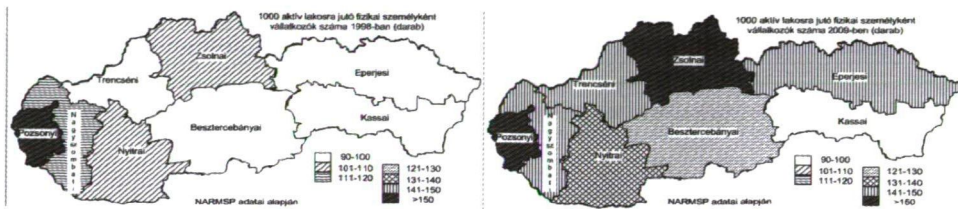

6. ábra. Jogi személyként vállalkozók az összes jogi személy arányában kerületi bontásban a 2001-es és 2009-es években

(Forrás: Saját készítés a RegDat adatai alapján)

Figure 6. Proportion of entrepreneurs as legal entities compared to the total number of legal entities between 2001 and 2009, in districts

A 7. ábra az aktív lakosság vállalkozói kedvét mutatja. Látható, hogy 2001-hez képest a Zsolnai kerület mellett valamelyest nőtt a vállalkozások 1000 lakosra jutó száma szinte minden kerületben, kivéve az e mutató tekintetében leszakadni látszó Kassai kerületet.

7. ábra. 1000 lakosra jutó vállalkozások száma (fizikai személyek) kerületi bontásban a 2001 és 2009-es években, Szlovákiában
(Forrás: saját készítés a NARMSP adatai alapján)

Figure 7. Number of entrepreneurship for 1,000 residents in Slovakia between 2001 and 2009, in districts

A szemmel látható regionális eltérések időbeli változása nem nevezhető dinamikusnak, ennek okai nagyobb lélegzetvételű boncolgatást igényelnek, leszűrhető azonban, hogy a vállalkozói szférán belül a regionális eltérések a vállalkozások számát és a vállalkozási kedvet tekintve fennállnak.

4.3. További trendek

A szektorral kapcsolatos további trendek figyelhetőek meg:²

- növekszik a KKV-szektor által foglalkoztatottak részaránya a lakosságon belül (1998-ban a lakosság 59,1%-át, 2008-ban viszont már 69,8%-át foglalkoztatta kis- vagy középvállalkozás),
- ágazati árbevétel növekedés kizárólag az ipar és építőipar ágazatában következett be a KKV-szektor részéről,
- alkalmazotti létszám tekintetében a kiskereskedelmi szektort és a közlekedési ágazatot kivéve mindenhol növelte a KKV-szektor,
- folyamatosan nő a KKV-szektor exportrészaránya (nagy mértékű növekedés az EU-csatlakozás után, majd az Eurozónához való csatlakozás után),
- A KKV-szektor szereplői által exportált és importált termékek/szolgáltatások mértéke nőtt 2008-ig, de csökkent a gazdasági válság kirobbanása után.
- 2008-ig folyamatosan csökkent a KKV-szektor Szlovákiában képződött adózás előtti nyerségben kimutatható részaránya (a konjunktúra érzékeny iparágban tevékenykedő nagyvállalatok tevékenysége miatt).

Összegzés

Szlovákiában a kis- és középvállalkozói szféra kialakulása folyamatos, ám közel sem problémamentes és egyenletes kialakulása figyelhető meg a rendszerváltás után. A nagyvállalati rendszer és az állami tulajdon magánkézbe kerülésével párhuzamosan kialakult a kis- és középvállalkozói szféra. A vállalati szektor létrejötté több úton ment végbe, a vállalkozói tevékenység végzésének mind makro- mind mikro szintű motívumai megfigyelhetőek. A szektorra jellemző trendek a szektor súlyának növekedését mutatják, mind társadalmi, mind gazdasági szerepe egyre nagyobb súllyal bír. Az ország versenyképességé-

² Národná agentúra pre rozvoj malých a stredných podnikov: Stav malého a stredného podnikania, 1998–2009. alapján.

nek növeléséhez nagymértékben hozzájárulhat, ha a regionális különbségek csökkennének. Ehhez teremthet alapot a megfelelő oktatással megalapozott, helyi adottságokra alapozó vállalkozói tevékenység végzésére való további ösztönzés a lemaradásban lévő vidékeken.

Felhasznált irodalom

- Antalík I.–Sirotková A.–Strážovská H.–Strážovská Ľ. (2008): Malý a stredný podnikateľ: A kis- és középvállalkozó. ISBN 978-80-89234-56-1. Selye János Egyetem GTK. Komárom.
- Gál, Zs. (2005): A privatizáció három útja és tanulságai Csehországban, Szlovákiában és Magyarországon. In. Fórum Társadalomtudományi Szemle. ISSN 1335-4361. Vol. VII. 1/2005, Fórum Intézet. Somorja. 3–24. old.
- Kubrická, M. (2010): Základné administratívne kroky pri začatí podnikateľskej činnosti. Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania. Bratislava.
- Lampl Zs. (2008): A kis- és középvállalkozói szféra kialakulása és fejlődése 1989-től napjainkig, In. Lelkes G.: Magyarok Szlovákiában. Fórum Intézet. 235–258. old.
- Národná agentúra pre rozvoj malých a stredných podnikov: Stav malého a stredného podnikania, 1998–2009. (A Kis- és Középvállalkozás Fejlesztő Nemzeti Ügynökség éves jelentései 1998 és 2009 közt a KKV-szektor helyzetéről). Interneten elérhető: <http://www.nadsme.sk/sk/content/stav-maleho-a-stredneho-podnikania>.
- Regionálna databáza ŠÚSR (Szlovákia Statisztikai Hivatalának regionális adatbázisa) Interneten elérhető: <http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/>
- SLOVSTAT – Organizačná štatistika (Szlovákia Statisztikai Hivatalának szervezeti statisztikája), Interneten elérhető: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/vbd>
- Strážovská H.–Strážovská Ľ.–Pavlík A. (2007): Malé a stredné podniky – Obchodné podnikanie. ISBN: 8089085644. SPRINT. Bratislava.
- Zákon č. 513/1991– Obchodný Zákonník (Kereskedelmi törvénykönyv).
- Zákon č. 455/1991 – Živnostenský zákon (Iparüzési törvény).